
Χορευτικές Δραστηριότητες και Εκπαίδευση από Απόσταση

Δ. Γουλιμάρης

Τ.Ε.Φ.Α.Α., Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Εισαγωγή

Οι απαιτήσεις που δημιουργούνται από την ανάπτυξη των βιομηχανικών κοινωνιών του 19^{ου} αιώνα είχαν ως αποτέλεσμα την ζήτηση και εμφάνιση ευέλικτων μορφών εκπαίδευσης από απόσταση (Λιοναράκης 1998-99). Η μάθηση η οποία σχετίζεται με την αλλαγή της συμπεριφοράς του ατόμου ως αποτέλεσμα εμπειρίας και πράξης, αποτελεί μια συνεχή διαδικασία καθ'όλη την διάρκεια της ζωής του. Η δια βίου μάθηση πραγματοποιείται με διάφορους τρόπους και μέσα (E-Learning, 2007). Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση διαδίδεται κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα λόγω των ευρύτερων οικονομικο-κοινωνικών αλλαγών που γίνονται οι οποίες οδηγούν στην ανάγκη για δια βίου μάθηση και κατ'επέκταση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Κουτσούμπα, 2001; Λιοναράκης 1998-99).

Η ανάγκη για αύξηση της παραγωγικότητας, οι ευέλικτες μορφές απασχόλησης, η απαξίωση των γνώσεων λόγω της γρήγορης ανάπτυξης των επιστημών, οι νέοι μέθοδοι παραγωγής και εργασίας, η αύξηση της γυναικείας απασχόλησης, ο αργός ρυθμός ανανέωσης των εργαζομένων, κ.α., διαμόρφωσαν νέες εκπαιδευτικές ανάγκες και οδήγησαν στην ανάπτυξη της δια βίου και της εξ εκπαίδευσης. Η διάδοση της γίνεται πιο αισθητή τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα εξαιτίας της ραγδαίας ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών (Gunawardena & McIsaac, 2004).

Οι πρώτες ερευνητικές αναζητήσεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση αφορούσαν την οικονομία, το management, το φιλοσοφικό και θεωρητικό της πλαίσιο, τις συνθήκες, τα κίνητρα των συμμετεχόντων, την επικοινωνία, την αλληλεπίδραση όλων

των παραγόντων της εκπαιδευτικής διαδικασίας και την αξιολόγηση των μεθόδων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Holmberg, 1987; Γκίοςος, Μαυροειδής & Κουτσούμπα, 2008).

Στα πλαίσια εδραίωσης του θεωρητικού πλαισίου διατυπώθηκαν διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις. Ο Wedemeyer το 1977 δίνει έμφαση στη δυνατότητα που προσφέρει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση για την πραγματοποίηση ανεξάρτητων σπουδών μέσω του αυξημένου βαθμού προσαρμογής της μάθησης από τον ίδιο τον εκπαιδευόμενο. Ο Moore το 1986 υποστήριξε ότι η απόσταση έχει περισσότερο παιδαγωγική διάσταση και λιγότερο χιλιομετρική. Όσο περισσότερες σχέσεις αναπτύσσονται μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου τόσο μικρότερη απόσταση τους χωρίζει (Moore & Kearsley, 1996).

Η έννοια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σχετίζεται με μια εκπαιδευτική μεθοδολογία διδασκαλίας. Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική μεθοδολογία δίνει τη δυνατότητα στον σπουδαστή να επιλέγει τον τόπο δηλαδή το χώρο μάθησης, τον ρυθμό μελέτης ανάλογα με τις οικονομικές, επαγγελματικές, κοινωνικές και οικογενειακές του υποχρεώσεις και τη χρονική περίοδο που αυτός θεωρεί κατάλληλη για την εκπαίδευση του.

Ιδιαίτερα γνωρίσματα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι ότι η μάθηση γίνεται μέσα από την κατ'ιδίαν μελέτη του διδακτικού υλικού, ο εκπαιδευτής υποστηρίζει και καθοδηγεί συστηματικά τον εκπαιδευόμενο και χρησιμοποιούνται διάφορες μορφές επικοινωνίας. Ακόμη το διδακτικό υλικό είναι κατάλληλα διαμορφωμένο έτσι ώστε να καλύπτει τις ανάγκες της από απόστασης εκπαίδευσης και να καθοδηγεί τους εκπαιδευόμενους. Χρησιμοποιούνται οι νέες τεχνολογίες για την επικοινωνία και παρουσίαση του διδακτικού υλικού και εφαρμόζεται σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης (Ματραλής & Λυκουριώτης, 1998-99).

Στον παραδοσιακό τρόπο εκπαίδευσης υπάρχει ο εκπαιδευτής ο οποίος διδάσκει και ο εκπαιδευόμενος ο οποίος μαθαίνει. Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση πέρα από τους δυο παραπάνω συντελεστές υπάρχει και το διδακτικό υλικό το οποίο είναι σχεδιασμένο με νέα κριτήρια και προδιαγραφές και παίζει πλέον το ρόλο του εκπαιδευτή. Έτσι ο ρόλος του τελευταίου αλλάζει και γίνεται υποστηρικτικός και συμβουλευτικός (E-Learning, 2007).

Όσο καλά δομημένο και σχεδιασμένο είναι το διδακτικό υλικό η πλειοψηφία των εκπαιδευομένων θα αναζητήσει σε κάποια φάση της εκπαιδευτικής διαδικασίας την βοήθεια του εκπαιδευτή τους. Οι εκπαιδευτές βρίσκονται σε συχνή επαφή με τους εκπαιδευόμενους, λύνουν τις απορίες τους, οργανώνουν και συντονίζουν τη διαδικασία μάθησης, τους αξιολογούν, τους δίνουν ανατροφοδότηση, τους ενθαρρύνουν δίνοντας κίνητρα για τη συνέχιση των σπουδών τους (Ματραλής & Λυκουριώτης, 1998-99; Κόκκος, 1999) και κατανοούν τα προβλήματα τους. Σε σημαντικό βαθμό η ποιότητα της εκπαίδευσης από απόσταση καθορίζεται από την ποιότητα του διδακτικού υλικού και της επικοινωνίας.

Η δημιουργία του διδακτικού υλικού θα πρέπει να στοχεύει στην μάθηση των εκπαιδευομένων με τη λιγότερη βοήθεια από τον εκπαιδευτή. Το διδακτικό υλικό πρέπει να καθοδηγεί, να είναι αλληλεπιδραστικό, να εμπνέει, να αξιολογεί και να εξηγεί έννοιες και δυσνόητα σημεία. Ορισμένα από τα χαρακτηριστικά του υλικού είναι η προσιτή και κατανοητή διατύπωση, ο καθορισμός στόχων και προσδοκώμενων αποτελεσμάτων, η χρήση παραδειγμάτων, ασκήσεων, δραστηριοτήτων, επεξηγήσεων, απεικονίσεων, λέξεων κλειδίων, ασκήσεων αυτοαξιολόγησης, η κατάρτιση βιβλιογραφικών καταλόγων, η δημιουργία σύνοψης σε κάθε κεφάλαιο και η κατάτμηση της ύλης (Ματραλής & Λυκουριώτης, 1998-99).

Τα τελευταία χρόνια του 20^{ου} αιώνα έως σήμερα παρατηρήθηκε μια τεράστια ανάπτυξη των τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας και μια άνθηση των πανεπιστημίων που εφαρμόζουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Η ραγδαία εξέλιξη των νέων τεχνολογιών προσφέρει μια σειρά από διαφορετικούς τρόπους παρουσίασης και διάχυσης του διδακτικού υλικού με κύριο μέσο διάδοσης το διαδίκτυο με άμεσο αποτέλεσμα να στραφεί το ενδιαφέρον των ερευνητών στη μελέτη των προδιαγραφών που θα πρέπει να τηρεί. Η ηλεκτρονική εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι μια εξελιγμένη μέθοδος μάθησης η οποία αξιοποιεί στο έπακρο τον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Η συγκεκριμένος τρόπος εκπαίδευσης επιτρέπει την συνεχή ανανέωση του διδακτικού υλικού καθώς και τη χρήση ηλεκτρονικής εκπαιδευτικής πλατφόρμας (τεστ αξιολόγησης, επικοινωνία, συζητήσεις, κ.α.). Με αυτό τον τρόπο η δια βίου εκπαίδευση βρήκε έναν σημαντικό μέσο ανάπτυξής της. Δυο είναι οι τρόποι εφαρμογής της. Ο σύγχρονος τρόπος προϋποθέτει την ταυτόχρονη συμμετοχή στο μάθημα μέσω μιας ηλεκτρονικής εκπαιδευτικής πλατφόρμας σε πραγματικό χρόνο μέσω του διαδικτύου. Εδώ εκπαιδευτής και εκπαιδευόμενοι βρίσκονται σε μια

εικονική τάξη και η μαθησιακή διαδικασία έχει πολλές ομοιότητες με την παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας. Ο ασύγχρονος τρόπος δεν προϋποθέτει την ταυτόχρονη συμμετοχή στο μάθημα. Εδώ ο εκπαιδευτής διαμορφώνει το διδακτικό υλικό, το «ανεβάζει» στην ηλεκτρονική εκπαιδευτική πλατφόρμα και σε άλλη χρονική στιγμή ο εκπαιδευόμενος έχει την πρόσβαση σε αυτό. Στον ασύγχρονο τρόπο παροχής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης διακρίνουμε την ασύγχρονη ατομική πρόσβαση στο διδακτικό υλικό και την ασύγχρονη εκπαίδευση μέσω συνεργασίας κατά την οποία με τη χρήση ειδικών εκπαιδευτικών εφαρμογών μια ομάδα σπουδαστών αλληλεπιδρά ασύγχρονα (E-Learning, 2007).

Η αλματώδης ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας συνέβαλε να διαμορφωθούν δυο τάσεις στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Η πρώτη εστιάζει την προσοχή της στην εφαρμογή των νέων τεχνολογιών κυρίως της τηλεδιάσκεψης κατά την εκπαιδευτική διαδικασία διατηρώντας τις παραδοσιακές μεθόδους εκπαίδευσης. Η δεύτερη χωρίς να αγνοεί την τεχνολογική πρόοδο εστιάζει στον εκπαιδευόμενο αναπτύσσοντας μια μέθοδο εκπαίδευσης πιο ευέλικτη και αλληλεπιδραστική (Keegan, 2001; Κουτσούμπα, 2001). Οι μέχρι σήμερα εφαρμογές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αφορούν στην συντριπτική τους πλειοψηφία αντικείμενα του γνωστικού και συναισθηματικού πεδίου. Παρατηρείται μια ποσοτική υστέρηση στην εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο ψυχοκινητικό πεδίο και πιο συγκεκριμένα στην μάθηση κινητικών δεξιοτήτων (Κουτσούμπα, 2006). Στην τελευταία κατηγορία συμπεριλαμβάνονται και οι χορευτικές δραστηριότητες. Η δυσκολία που παρουσιάζεται κατά την εκμάθηση χορευτικών δεξιοτήτων από απόσταση εντοπίζονται στη φύση του αντικειμένου λόγω της συνθετότητας της δεξιότητας καθώς και στην αναγκαία προσωπική καθοδήγηση που απαιτείται από την εκπαιδευτή (Γουλιμάρης 2007; Bebetos & Goulimaris, 2014).

Η σχέση των νέων τεχνολογιών με την εκμάθηση διαφόρων κινητικών δεξιοτήτων αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης διαφόρων ερευνών (Πολυδωρόπουλος & Κάμτσιος, 2006; Σίσκος & Αντωνίου, 2006). Στο πλαίσιο αυτό μελετήθηκε το αποτέλεσμα της διδασκαλίας σε μαθητές της ρίψης και της υποδοχής μπάλας από τους McKathan, Everhart και Sanders (2001), της εκμάθησης μιας κινητικής δεξιότητας στην πετοσφαίριση σε μαθητές με τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή (Vernadakis, Zetou, Antoniou & Kioumourtzoglou, 2002), η γνώση, η απόδοση και η αξιολόγηση της απόδοσης φοιτητών σε οκτώ αθλητικές δεξιότητες (Ignico, 1997) καθώς και η

ανατροφοδότηση σε σχέση με την απόδοση ομάδων (Partridge & Franks, 1993). Όλες οι παραπάνω έρευνες έδειξαν ότι η εκμάθηση κινητικών δεξιοτήτων με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών είναι ισάξια της παραδοσιακής διδασκαλίας. Σε κάθε περίπτωση οι νέες τεχνολογίες αποτελούν ένα χρήσιμο εργαλείο που παρέχουν νέες δυνατότητες, υποστηρίζουν και βελτιώνουν το εκπαιδευτικό έργο των εκπαιδευτών (Σίσκος & Αντωνίου, 2006).

Η σημασία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για το γνωστικό αντικείμενο του χορού

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει πολλά πεδία εφαρμογών. Ένα τέτοιο πεδίο είναι η επαγγελματική κατάρτιση του στελεχιακού δυναμικού του χορού. Οι παραδοσιακές μορφές κατάρτισης έχουν αρκετά μειονεκτήματα όπως μετακίνηση, δαπάνες, κόπος και σπατάλη χρόνου.

Προσεγγίζοντας με μια ευρύτερη οπτική το γνωστικό αντικείμενο του χορού διαπιστώνουμε ότι οι χορευτικές δραστηριότητες στην Ελλάδα θα πρέπει να αυξήσουν τα στάνταρ ποιότητας για να καλύψουν ικανοποιητικά τις ανάγκες των συμμετεχόντων και των θεατών. Για να προσφερθούν υπηρεσίες και αγαθά υψηλής ποιότητας χρειάζεται η δημιουργική αφομοίωση των σύγχρονων τεχνικών από τους ανθρώπους που πλαισιώνουν το χορό. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη εξειδικευμένων στελεχών που θα έχουν εξοικειωθεί με τη σύγχρονη τεχνολογία, θα χρησιμοποιούν αποτελεσματικές μεθόδους για την επίλυση των προβλημάτων και θα γνωρίζουν τον κατάλληλο τρόπο προώθησης του χορού. Η αναβάθμιση του στελεχιακού δυναμικού μπορεί να συντελεστεί μέσα από την διαμόρφωση κατάλληλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων που θα στοχεύουν στην ποιοτική βελτίωση των παρεχόμενων γνώσεων αλλά και θα λαμβάνουν υπόψη τους τις ιδιαίτερες ανάγκες των συμμετεχόντων. Στην κοινωνία της πληροφορίας η κατάρτιση των στελεχών αποτελεί προτεραιότητα τόσο για τους πολιτιστικούς φορείς που τους απασχολούν όσο και για τους ίδιους (Γουλιμάρης 2007).

Η εξ αποστάσεως κατάρτιση μέσω του διαδικτύου προσφέρει άμεσα προσβάσιμο διδακτικό υλικό, οικονομική και γρήγορη ενημέρωση του, μείωση των γραφειοκρατικών διαδικασιών, εύκολη και συχνή επικοινωνία, εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες (E-Learning, 2007).

Η ελληνική εμπειρία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και ο χορός

Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.) είναι το πρώτο τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα στην Ελλάδα που προσέφερε οργανωμένες σπουδές με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Στα πλαίσια της λειτουργίας του το μάθημα “Τέχνες II: Επισκόπηση Ελληνικής Μουσικής και Χορού” προσφέρεται στους τεταρτοετείς φοιτητές του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών “Σπουδές στον Ελληνικό Πολιτισμό” από το ακαδημαϊκό έτος 2003-04 αρχικά ως υποχρεωτικό μάθημα και στη συνέχεια ως επιλογής (ΕΑΠ, 2014). Το συγκεκριμένο μάθημα είναι το μοναδικό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με αντικείμενο το χορό, το οποίο παρέχεται με την εξ αποστάσεως μέθοδο. Η συμμετοχή των φοιτητών από την έναρξη λειτουργίας του μαθήματος έως την ένταξή του στα επιλογής μαθήματα είναι ανοδική. Αναλύοντας την θεματική ενότητα διαπιστώνουμε ότι το περιεχόμενο της αφορά την ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων για το χορό και τη μουσική και καθόλου την απόκτηση κινητικών δεξιοτήτων. Το μάθημα παρουσιάζει τη μουσική θεωρία και πράξη κατά τους αρχαίους, μέσους και νεώτερους χρόνους καθώς και το χορό κατά τις αντίστοιχες περιόδους.

Ένας αξιολογος αριθμός μελετών εξετάζει διάφορες παραμέτρους της εκπαιδευτικής διαδικασίας που αφορά τα αντικείμενα της μουσικής και του χορού στα πλαίσια του Ε.Α.Π. Οι Γουλιμάρης, Στουπάκης και Φιλίππου (2007) διερεύνησαν το τρόπο που οι φοιτητές αξιολογούν το περιεχόμενο, το διδακτικό υλικό, τους καθηγητές και τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης, των μαθημάτων “Τέχνες II: Επισκόπηση Ελληνικής Μουσικής και Χορού” και “Ιστορία των Τεχνών στην Ευρώπη” του Ε.Α.Π. Μέτρια αξιολογήθηκε το διδακτικό υλικό, περισσότερο θετικά το περιεχόμενο, λιγότερο θετικά οι υπηρεσίες της βιβλιοθήκης και πολύ καλά οι σύμβουλοι καθηγητές. Ενώ δεν παρατηρήθηκαν διαφορές μεταξύ των φοιτητών στον τρόπο που αξιολογούν τα δυο μαθήματα.

Σε έρευνα των Γουλιμάρη, Μπεμπέτσου και Φιλίππου (2010) διαπιστώθηκε ότι η θετική προδιάθεση, η σιγουριά και η ικανότητα που νιώθουν οι φοιτητές του μαθήματος “Τέχνες II: Επισκόπηση Ελληνικής Μουσικής και Χορού” διαμορφώνουν μια θετική τάση για να συμμετέχουν σε μεταπτυχιακές σπουδές για το χορό με την εξ

αποστάσεως μέθοδο εκπαίδευσης. Παράλληλα οι φοιτητές αξιολόγησαν πολύ υψηλά τους καθηγητές ενώ την χαμηλότερη αξιολόγηση έδωσαν στις υπηρεσίες του ΕΑΠ. Ακόμη καταγράφηκε μια μικρή αλλά υπαρκτή τάση συσχέτισης των παραγόντων που προβλέπουν την συμμετοχή των φοιτητών σε μεταπτυχιακές σπουδές και της αξιολόγησης του μαθήματος.

Σε ανάλογη έρευνα μεταξύ φοιτητών του ίδιου μαθήματος εξετάστηκε αν οι προοπτικές εξέλιξης που προσφέρει το μάθημα επηρεάζουν τη συμμετοχή τους σε εξ αποστάσεως μεταπτυχιακές σπουδές για την ελληνική μουσική και το χορό καθώς και η αξιολόγησή τους για πτυχές του μαθήματος (καθηγητές, διδακτικό υλικό, περιεχόμενο). Οι αναλύσεις έδειξαν ότι οι προοπτικές εξέλιξης αποτελούν παράγοντα διαφοροποίησης τόσο της συμμετοχής των φοιτητών όσο και της αξιολόγησης τους (Γουλιμάρης, 2011).

WebDance

Το WebDance αποτέλεσε ένα ερευνητικό πρόγραμμα που υλοποιήθηκε με τη στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια της δράσης Socrates-Minerva και για το οποίο συνεργάστηκαν φορείς από την Ελλάδα, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Λιθουανία, την Κύπρο και την Ελβετία. Στόχος του προγράμματος ήταν η δημιουργία ενός διαδικτυακού μαθησιακού περιβάλλοντος όπου οι χρήστες μάθαιναν από απόσταση με τη χρήση τεχνικών τρισδιάστατης αναπαράστασης δυο παραδοσιακών χορούς. Έναν από την Ελλάδα (Καρσιλαμάς Μυτιλήνης) και έναν από την Αγγλία (Valentine Morris) (Bakogianni, Kavakli, Karkou & Tsakogianni, 2007; Karkou, Bakogianni & Kavakli, 2008). Στα πλαίσια της συγκεκριμένης πιλοτικής ερευνητικής προσπάθειας ο χορός προσεγγίστηκε ολιστικά αντιμετωπίζοντας τον όχι μόνο ως μια σειρά από κινήσεις αλλά τοποθετώντας και σχετίζοντας τον με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο παρατηρείται (Καβακλή, 2006; Kavakli, Bakogianni, Damianakis, Loumou & Tsatsos, 2004).

Το εννοιολογικό μοντέλο που αναπτύχθηκε αποτελείται από έννοιες που σχετίζονται με τις κινήσεις του χορού, από έννοιες που σχετίζονται με το περιβάλλον εμφάνισης του χορού και από έννοιες που συνδυάζουν τις κινήσεις με το γενικό πολιτισμικό πλαίσιο. Η «Κίνηση του χορού», η «Παράδοση του χορού» και οι «Χορευτικές εκδηλώσεις» είναι αντίστοιχα οι τρεις προαναφερόμενες κατηγορίες εννοιών οι

οποίες αναλύονται περαιτέρω. Η απόκτηση γνώσεων στηρίχθηκε σε ενεργητικές διαδικασίες μάθησης και στην προσέλκυση του ενδιαφέροντος των συμμετεχόντων με σκοπό την ευκολότερη αφομοίωση τους (Kavakli, et al., 2004).

Η εκπαιδευτική διαδικασία είναι προσανατολισμένη στο στόχο που ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να κατακτήσει με άμεσο αποτέλεσμα να αποτελεί την κινητήριο δύναμη της. Ακόμη η μάθηση επιτυγχάνεται μέσω της ενεργητικής συμμετοχής του εκπαιδευόμενου με τη χρήση διαδραστικού υλικού και όχι μέσω της απομνημόνευσης.

Η διαδικασία μάθησης των δυο χορών με τη χρήση τρισδιάστατων τεχνικών αναπαράστασης τέθηκε σε αξιολόγηση πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος του προγράμματος. Συμπερασματικά φάνηκε ότι το εννοιολογικό μοντέλο που χρησιμοποιήθηκε μπορεί να εφαρμοστεί και σε άλλους ευρωπαϊκούς παραδοσιακούς χορούς. Ακόμη τα πολυμέσα και η τρισδιάστατη τεχνική αναπαραστάσεων μπορεί να δημιουργήσει ενδιαφέρουσες και ελκυστικές για το χορό πηγές στο διαδίκτυο οι οποίες όμως δεν μπορούν να υποκαταστήσουν τις γνώσεις και την ικανότητα των εκπαιδευτών αλλά να λειτουργήσουν ενισχυτικά και υποστηρικτικά στο έργο τους. Τέλος καταγράφηκε έντονο ενδιαφέρον εκπαιδευτών και φορέων για την εξέλιξη των εκπαιδευτικών εργαλείων του WebDance καθώς και αυξημένο ενδιαφέρον εκπαιδευομένων για συμμετοχή σε ηλεκτρονική εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Bakogianni, Kavakli, Karkou & Tsakogianni, 2007; Karkou, Bakogianni & Kavakli, 2008).

OpenDance

Τα τεχνολογικά αποτελέσματα και η εμπειρία που αποκτήθηκε από το πρόγραμμα WebDance αποτέλεσαν τη βάση ανάπτυξης του OpenDance το οποίο είναι και αυτό ένα ερευνητικό πρόγραμμα με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια της δράσης Socrates-Minerva. Τόσο το εννοιολογικό μοντέλο όσο και το μοντέλο μάθησης αποτελούν συνέχεια του προηγούμενου προγράμματος. Για την ψηφιοποίηση των χορών έγινε η σύλληψη της κίνησης με την τρισδιάστατη τεχνική και παρουσιάστηκαν απευθείας σε ένα τρισδιάστατο περιβάλλον. Οι χοροί που επεξεργάστηκαν προέρχονταν από την Ελλάδα, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Βουλγαρία. Στόχος ήταν η παροχή ενός πλαισίου μάθησης για παραδοσιακούς

χορούς που θα είναι εύκολα προσβάσιμο από το διαδίκτυο, θα κάνει ελκυστικά τα μαθήματα παραδοσιακού χορού, θα έχει ένα βελτιωμένο ψηφιακό υλικό, ποσοτικά και ποιοτικά, σε σχέση με το WebDance, θα επιτρέπει τους εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευόμενους να χρησιμοποιούν την τρισδιάστατη πλατφόρμα εκπαίδευσης και να αλληλεπιδρούν με τους εικονικούς χορευτές. Μακροπρόθεσμος στόχος είναι η δημιουργία μίας απευθείας κοινότητας για την μάθηση χορών που θα επιτρέπει τους εκπαιδευτές χορού να δημιουργούν τα δικά τους απευθείας μαθήματα χορού (Magnenat-Thalmann, Protopsaltou & Kavakli, 2008).

Η πολυμορφική εξ αποστάσεως εκπαίδευση και ο χορός

Η πολυμορφική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στοχεύει όχι μόνο στην κάλυψη των θεωρητικών αναζητήσεων για το χορό αλλά και στην απόκτηση κινητικών χορευτικών δεξιοτήτων. Το μοντέλο επικεντρώνεται στη μετατροπή της κινητικής μάθησης σε γνωστική με τη χρήση του συστήματος σημειογραφίας Laban το οποίο δίνει τη δυνατότητα μέσω αφηρημένων συμβόλων, να καταγραφούν οι κινήσεις σε χαρτί. Ο συνδυασμός του έντυπου και πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού όπως DVD, αρχεία ήχου και εικόνας και ψηφιακές αναπαραστάσεις μπορεί να καθοδηγήσει τον εκπαιδευόμενο σε μια αυτόνομη διαδικασία μάθησης των χορευτικών κινητικών δεξιοτήτων από απόσταση. Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική πρόταση θεωρεί ότι ο χορός μπορεί να διδαχθεί από απόσταση με τη χρήση των νέων ψηφιακών τεχνολογιών σε συνδυασμό με το σύστημα σημειογραφίας Laban το οποίο αποδίδει τις φάσεις και τη ροή της κίνησης με ακρίβεια (Κουτσούμπα, 2001; Κουτσούμπα, 2006; Koutsouba & Giossos, 2006). Πρόκειται για ένα υβριδικό μοντέλο εκπαίδευσης που παρουσιάζει όμως σοβαρά μειονεκτήματα όπως η προγενέστερη γνώση του σημειογραφικού συστήματος και η μειωμένη ανατροφοδότηση και αλληλεπίδραση.

i-Treasures

Τέλος, το i-Treasures είναι ερευνητικό σχέδιο που υλοποιείται από κοινοπραξία ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων και εντάσσεται στο 7^ο Πρόγραμμα Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συντονιστής του σχεδίου είναι Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης – Ινστιτούτο Τεχνολογιών Πληροφορικής και

Επικοινωνιών. Ο κύριος στόχος του είναι η δημιουργία μιας διαδικτυακής πλατφόρμας που να παρέχει πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με πτυχές της άυλης πολιτιστικής μας κληρονομιάς, μεταξύ αυτής και ο χορός. Η πλατφόρμα θα επιτρέπει την ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ των ερευνητών και την μετάδοση της γνώσης σε μαθητευόμενους με την βοήθεια τρισδιάστατης τεχνολογίας. Η υλοποίηση του σχεδίου ξεκίνησε στις αρχές του 2013 και θα ολοκληρωθεί σε 48 μήνες (i-Treasures, 2013). Σύμφωνα με το ερευνητικό σχέδιο αρχικά θα καταγραφεί η κίνηση των χορευτών, στη συνέχεια θα αναλυθεί έτσι ώστε να δημιουργηθούν αναγνωρίσιμα μοντέλα της ανθρώπινης κίνησης και στο τέλος θα ακολουθήσει η φάση εκμάθησης και αξιολόγησης της χορευτικής κίνησης με τη χρήση τρισδιάστατης τεχνολογίας.

Επίλογος

Εν κατακλείδι η χρησιμότητα της εξ αποστάσεως μάθησης για τους ανθρώπους του χώρου φαίνεται να είναι πρόδηλη. Η σημασία της μεγαλώνει όσο το τεχνολογικό επίπεδο στο οποίο βρίσκεται γενικότερα η κοινωνία αυξάνει. Το προσωπικό του χώρου εκτιμάται ότι υιοθετεί την χρήση νέων τεχνολογιών με μια χρονική καθυστέρηση ή σε μικρότερο βαθμό έναντι άλλων επαγγελματικών χώρων. Σ' αυτό θα πρέπει να προστεθεί η δυσκολία που υπάρχει στην εξ αποστάσεως μάθηση χορευτικών δεξιοτήτων λόγω της φύσης του αντικειμένου. Παρόλα αυτά παρατηρούνται αξιόλογες προσπάθειες στον ελλαδικό χώρο αξιοποίησης νέων διδακτικών προσεγγίσεων σε συνδυασμό με τη χρήση των νέων τεχνολογιών γεγονός που δείχνει ότι ακολουθούνται οι διεθνείς τάσεις και δίνει ελπίδες για το μέλλον.

Βιβλιογραφία

- Bakogianni, S., Kavakli, E., Karkou, V. & Tsakogianni, M. (2007). Teaching Traditional Dance using E-learning tools: Experience from the WebDANCE project. *Proceedings of the 21st World Congress on Dance Research*, Athens: CID-UNESCO.
- Bebetsos E. & Goulimaris D. (2014) Personal outcome and leadership as defining factors of satisfaction in the context of the course “Arts II: Overview of Greek Music and Dance” of the Hellenic Open University. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 15, 2, 12-24.

- Gunawardena, C. N. & McIsaac, M. S. (2004). "Distance Education", in D. H. Jonassen (ed) *Handbook of Research on Educational Communications and Technology* (2nd ed), (pp. 355 – 395). London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Γουλιμάρης Δ. (2007). *Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη «συμπεριφορά» των φοιτητών φυσικής αγωγής και αθλητισμού με ειδικότητα «χορό», σε σχέση με τη συμμετοχή τους σε μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών με αντικείμενο το «χορό», με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, Ελλάδα.
- Γουλιμάρης Δ., Μπεμπέτσος Ε. & Φιλίππου Φ. (2010). Οι σπουδές για το χορό στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και ο ρόλος της «Σχεδιασμένης Συμπεριφοράς» στη συμμετοχή των φοιτητών σε οργανωμένες μεταπτυχιακές σπουδές με την εξ αποστάσεως μέθοδο διδασκαλίας. *Ανοικτή Εκπαίδευση*, 9, 1, 106-119.
- Γουλιμάρης, Δ., Στουπάκης, Α. & Φιλίππου, Φ. (2007). Συγκριτική μελέτη της αξιολόγησης των φοιτητών στις θεματικές ενότητες ΕΠΟ 20 και ΕΛΠ 40 του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, *Πρακτικά 4^ο Διεθνούς Συνεδρίου για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, Αθήνα: ΕΑΠ.
- Γουλιμάρης, Δ. (2011). Προοπτικές Εξέλιξης και Μεταπτυχιακές Σπουδές στην Ελληνική Μουσική και Χορό. *Πρακτικά 6^ο Διεθνούς Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, Λουτράκη: ΕΑΠ.
- Γκιόσος, Ι, Μαυροειδής Η. & Κουτσούμπα, Μ. (2008). Η έρευνα στην από απόσταση εκπαίδευση: ανασκόπηση και προοπτικές. *Ανοικτή Εκπαίδευση*, 4, 1,
- ΕΑΠ (2014). Τέχνες II: Επισκόπηση Ελληνικής Μουσικής και Χορού. Ανακτήθηκε στις 20/2/2014 από <https://www.eap.gr/el/programmata-spoudwn/70-spoudeston-elliniko-politismo/500-a76989cae4b7e3036b281223a17d1930>
- E-Learning (2007). E-Learning. Εκπαίδευση από απόσταση. Ανακτήθηκε στις 20/2/2014 από <http://docplayer.gr/907994-Ekpaideysi-apo-apostasi.html>
- Holmberg, B. (1987). The development of distance education research. *The American Journal of Education*, 1(3), 16-23.

- Ignico, A. (1997). The effects of interactive videotape instruction on knowledge, performance, and assessment of sport skills. *Physical Educator*, 54, 58–63
- i-Treasures (2013). i-Treasures capturing the intangible. Ανακτήθηκε στις 20/2/2014 από <http://www.i-treasures.eu>
- Karkou, V., Bakogianni, S. & Kavakli, E. (2008) Traditional dance, pedagogy and technology: an overview of the WebDANCE project. *Research in Dance Education*, 9, 2, 163-186.
- Kavakli, E., Bakogianni, S., Damianakis, A., Loumou, M. & Tsatsos, D. (2004). Traditional Dance and e-Learning: The WebDANCE Learning Environment. *Proceedings of the International Conference on Theory and Application of Mathematics and Informatics*. Thessloniki.
- Καβακλή Ε. (2006). Χορός στο διαδίκτυο με τη χρήση προηγμένων εργαλείων ηλεκτρονικής εκμάθησης. *Museology International Scientific Electronic Journal*, 3, 40-44.
- Keegan, D. (2001). Η ευρωπαϊκή πανεπιστημιακή εκπαίδευση στην αυγή της τρίτης χιλιετίας. Στο Λιοναράκης Α. *Απόψεις και προβληματισμοί για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση*. (σελ. 15-32). Αθήνα: Προπομπός.
- Κόκκος, Α. (1999) *Εκπαίδευση ενηλίκων. Το πεδίο, οι αρχές μάθησης, οι συντελεστές*. Τόμος Α. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κουτσούμπα, Μ. (2001). Η μελωδία, ο λόγος και η κίνηση μέσα από την εξ αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση: μια πρώτη προσέγγιση. *2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Λαϊκού Πολιτισμού*, Σέρρες.
- Κουτσούμπα, Μ. (2006). Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και η εκμάθηση κινητικών δεξιοτήτων: το παράδειγμα του χορού. *2^ο «Θερινό Πανεπιστήμιο» Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*, Ρέθυμνο.
- Koutsouba, M. & Giossos, Y. (2006). A model for motor learning in distance polymorphic education: the case of performance arts and dance. *Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, 2, 2.
- Λιοναράκης, Α. (1998-99) *Ιδρύματα ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης*. Στο Βεργίδης, Δ. & Λιοναράκης, Α. & Λυκουργιώτης, Α. & Μακράκης, Β. &

- Ματραλής, Χ. *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Θεσμοί και λειτουργίες*. Τόμος Α. (σελ. 144-243). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Ματραλής, Χ. & Λυκουριώτης, Α. (1998-99) Ιδιαίτερα εκπαιδευτικά «εργαλεία» - μέθοδοι. Στο Βεργίδης, Δ. & Λιοναράκης, Α. & Λυκουργιώτης, Α. & Μακράκης, Β. & Ματραλής, Χ. *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Θεσμοί και λειτουργίες*. Τόμος Α. (σελ.38-94). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Magnenat-Thalmann, N., Protopsaltou, D. & Kavakli, E. (2008). Learning how to dance using a web 3D platform. In *Advances in Web Based Learning – ICWL 2007*. (pp 1-12), Edinburgh, UK, DOI: 10.1007/978-3-540-78139-4_1
- McKethan, R., Everhart, B., & Sanders, R. (2001). The effects of multimedia software instruction and lecture based instruction on learning teaching cues of manipulative skills on pre-service physical education teachers. *The Physical Educator*, 58, 2 – 13.
- Moore, M. G. & Kearsley, G. (1996). *Distance education: A systems view*. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company.
- Πολυδωρόπουλος, Κ. & Κάμτσιος, Σ. (2006). Ο ρόλος των νέων τεχνολογιών στη φυσική αγωγή. Ανακτήθηκε στις 14/11/2013 από http://www.fa3.gr/arhtra/20-PhysEd_new_technologies.htm
- Partridge, D. & Franks, I. (1993). Computer-Aided analysis of sport performance: An example from soccer. *Physical Educator*, 50, 208-216.
- Σίσκος, Α. & Αντωνίου, Π. (2006). Οι νέες τεχνολογίες και η διδασκαλία της Φυσικής Αγωγής. *Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό*, 4 (2), 311 – 325.
- Vernadakis, N., Zetou, E., Antoniou, P. & Kioumourtzoglou, E. (2002). The effectiveness of computer – assisted instruction on teaching the skill of setting in volleyball. *Journal of Human Movement Studies*, 43, 151-164.
- Wedemeyer, C. A. (1977). “Independent study”, In A.S. Knowles (ed). *The International Encyclopedia of Higher Education*, Boston: North eastern University